YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

12 päivänä syyskuuta 2006 *

Yhdistetyissä asioissa C-123/04 ja C-124/04,

jossa on kyse EA 150 artiklaan perustuvista ennakkoratkaisupyynnöistä, jotka Oberlandesgericht Oldenburg (Saksa) on esittänyt 4.2.2004 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet yhteisöjen tuomioistuimeen 8.3.2004, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Industrias Nucleares do Brasil SA ja

Siemens AG

vastaan

UBS AG (C-123/04) ja

Texas Utilities Electric Corporation (C-124/04),

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, C. W. A. Timmermans (esittelevä tuomari), A. Rosas ja K. Schiemann sekä tuomarit S. von Bahr, J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Lenaerts, E. Juhász, G. Arestis, A. Borg Barthet ja M. Ilešič,

julkisasiamies: M. Poiares Maduro,
kirjaaja: hallintovirkamies K. Sztranc-Sławiczek,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 17.1.2006 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Industrias Nucleares do Brasil SA, edustajinaan Rechtsanwalt E. Wagner ja Rechtsanwalt J. Curschmann,

– Siemens AG, edustajinaan Rechtsanwalt R. Schultz-Süchting ja Rechtsanwalt L. Kröner,

– UBS AG, edustajinaan Rechtsanwalt U. Hornung, Rechtsanwalt F. Bellen ja Rechtsanwalt D. Scharma,

– Texas Utilities Electric Corporation, edustajinaan Rechtsanwalt P.-S. Freiling ja C. Peterson, AL,

– Saksan hallitus, asiamiehinään C.-D. Quassowski ja C. Schulze-Bahr, avustajanaan Rechtsanwalt W. Hertel,

– Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues, E. Puisais ja S. Gasri,

– Alankomaiden hallitus, asiamiehinään S. Terstal ja D. J. M. de Grave,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään M. Patakia, A. Bouquet ja B. Schima,

kuultuaan julkisasiamiehen 6.4.2006 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat EA 57, EA 73, EA 75, EA 86, EA 87, EA 196 ja EA 197 artiklan tulkintaa.

2 Nämä pyynnöt on esitetty kahdessa asiassa, joissa valittajina ovat Industrias Nucleares do Brasil SA (jäljempänä INB) ja Siemens AG (jäljempänä Siemens) ja niiden vastapuolina yhtäältä UBS AG (jäljempänä UBS) ja toisaalta Texas Utilities Electric Corporation (jäljempänä TUEC) ja joissa on kyse rikastettua uraania sisältävien säiliöiden palauttamisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Euratomin perustamissopimuksen ensimmäisen osaston, jonka otsikko on "Yhteisön päämäärät", 2 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Yhteisö päämääränsä toteuttamiseksi tässä sopimuksessa määrätyin edellytyksin:

– –

d) huolehtii malmien ja ydinpolttoaineen säännöllisestä ja tasapuolisesta toimituksesta kaikille käyttäjille yhteisössä,

– –"

4 EA 57, EA 73 ja EA 75 artikla ovat Euratomin perustamissopimuksen toisen osaston, jonka otsikko on "Määräykset ydinenergia-alan kehityksen edistämisestä", VI luvussa, jonka otsikko on "Hankinta" (jäljempänä VI luku).

5 EA 73 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Jos yhtäältä jäsenvaltion, henkilön tai yrityksen ja toisaalta kolmannen maan, kansainvälisen järjestön tai kolmannen maan kansalaisen välinen sopimus edellyttää myös hankintakeskuksen toimivaltaan kuuluvien tuotteiden toimituksia, tämän sopimuksen tekemiseen tai uudistamiseen vaaditaan näiden tuotteiden toimituksen osalta komission ennalta antama suostumus."

6 EA 75 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Tämän luvun määräyksiä ei sovelleta malmien, lähtöaineiden tai erityisten halkeamiskelpoisten aineiden käsittelyä, muuntamista ja muokkaamista koskeviin sopimuksiin, jotka on tehty:

a) useiden henkilöiden tai yritysten kesken, jos käsitellyt muunnetut tai muokatut aineet palautetaan henkilölle tai yritykselle, jolta ne ovat peräisin;

b) henkilön tai yrityksen ja kansainvälisen järjestön tai kolmannen maan kansalaisen kesken, jos aineet käsitellään, muunnetaan tai muokataan yhteisön ulkopuolella ja palautetaan sen jälkeen henkilölle tai yritykselle, jolta ne ovat peräisin; tai

c) henkilön tai yrityksen ja kansainvälisen järjestön tai kolmannen maan kansalaisen kesken, jos aineet käsitellään, muunnetaan tai muokataan yhteisössä ja palautetaan sen jälkeen joko järjestölle tai kansalaiselle, jolta ne ovat peräisin, tai muulle tämän järjestön tai kansalaisen nimeämälle vastaanottajalle yhteisön ulkopuolella.

Asianomaisten henkilöiden tai yritysten on kuitenkin ilmoitettava hankintakeskukselle tällaisista sopimuksista, ja heti kun sopimus on allekirjoitettu, siirrettävien aineiden määrät. Komissio voi estää b alakohdassa tarkoitetut hankkeet, jos se katsoo, että jalostuksen tai muokkaamisen turvallista ja tehokasta toteuttamista ilman yhteisön tappioksi koituvia ainehäviöitä ei voida taata.

Kaikkiin näissä sopimuksissa tarkoitettuihin aineisiin sovelletaan jäsenvaltioiden alueella VII luvussa määrättyjä valvontatoimenpiteitä. Jäljempänä olevia VIII luvun määräyksiä ei kuitenkaan sovelleta c alakohdassa tarkoitetuissa sopimuksissa tarkoitettuihin erityisiin halkeamiskelpoisiin aineisiin."

7 Euratomin perustamissopimuksen toisen osaston VII luvun (jäljempänä VII luku) otsikko on "Turvavalvonta".

8 Euratomin perustamissopimuksen toisen osaston VIII luvussa, jonka otsikko on "Omistusoikeus" (jäljempänä VIII luku), on muun muassa EA 86 ja EA 87 artikla.

9 EA 86 artikla on sanamuodoltaan seuraava:

"Erityiset halkeamiskelpoiset aineet ovat yhteisön omaisuutta.

Yhteisön omistusoikeus käsittää kaikki erityiset halkeamiskelpoiset aineet, jotka jäsenvaltio, henkilö tai yritys on tuottanut tai tuonut maahan ja joihin sovelletaan VII luvussa määrättyä turvavalvontaa."

10 EA 196 ja EA 197 artikla ovat Euratomin perustamissopimuksen viidennessä osastossa, jonka otsikko on "Yleiset määräykset".

11 EA 196 artikla on sanamuodoltaan seuraava:

"Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, tässä sopimuksessa tarkoitetaan:

a) 'henkilöllä' luonnollista henkilöä, joka harjoittaa jäsenvaltioiden alueella tämän sopimuksen asiaa koskevassa luvussa määriteltyä toimintaa tai osaa siitä;

b) 'yrityksellä' yritystä tai laitosta, riippumatta siitä, onko se julkisoikeudellinen tai yksityisoikeudellinen, joka harjoittaa jäsenvaltioiden alueella tämän sopimuksen asiaa koskevassa luvussa määriteltyä toimintaa tai osaa siitä."

12 EA 197 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Tässä perustamissopimuksessa tarkoitetaan:

1. 'erityisellä halkeamiskelpoisella aineella' plutoniumin isotooppia 239; uraanin isotooppia 233; isotoopin 233 tai 235 suhteen rikastettua uraania taikka muuta ainetta, joka sisältää yhtä tai useampaa edellä tarkoitetuista isotoopeista, sekä sellaista muuta halkeamiskelpoista ainetta, jonka neuvosto määrittelee määräenemmistöllä komission ehdotuksesta; ilmaisulla 'erityinen halkeamiskelpoinen aine' ei kuitenkaan tarkoiteta lähtöaineita;

2. 'isotooppien 233 tai 235 suhteen rikastetulla uraanilla' uraania, joka sisältää isotooppeja 233 tai 235 tai molempia määrän, jossa näiden isotooppien määrän suhde isotoopin 238 määrään on suurempi, kuin isotoopin 235 määrän suhde isotoopin 238 määrään luonnossa;

3. 'lähtöaineella' uraania, joka sisältää isotooppeja luonnossa esiintyvänä seoksena; isotoopin 235 suhteen köyhdytettyä uraania; toriumia; mitä tahansa edellä mainittua ainetta metallin seoksen kemiallisen yhdisteen tai malmirikasteen muodossa; mitä tahansa muuta ainetta, joka sisältää yhtä tai useampaa edellä mainituista pitoisuuksina, jotka neuvosto komission ehdotuksesta määrittelee määräenemmistöllä;

– –"

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

13 Ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, että INB on yhtiö, jonka kotipaikka on Brasiliassa ja jonka tehtävänä on muun muassa toimittaa ydinpolttoainetta brasilialaisille ydinvoimaloille.

14 INB oli jatkuvassa liikesuhteessa Urenco Limitedin (jäljempänä Urenco) kanssa, jonka kotipaikka on Yhdistyneessä kuningaskunnassa. INB toimitti Urencolle raakauraania ja vähän rikastettua uraania, jota viimeksi mainittu rikasti ensiksi mainitun lukuun. Niiden välisiä liikesuhteita koskevassa sopimuksessa määrättiin, että uraanin omistusoikeus siirtyy sen toimituksen hetkellä.

15 Vuonna 1984 Urenco rikasti INB:lle uraania, joka toimitettiin viimeksi mainitulle takaisin ja jonka tämä kuljetti Saksaan ja varastoi Hanaussa sijaitseviin ja Siemensin omistamiin tiloihin INB:n ja kyseisen yhtiön välisen varastointisopimuksen nojalla. Tämän jälkeen varastointi tapahtui Siemensin tytäryhtiön, Advanced Nuclear Fuels GmbH:n, tiloissa Lingenissä (Saksa).

16 Koska INB:llä ei ollut välillä käyttöä kyseiselle rikastetulle uraanille, se julkaisi vuonna 1993 tarjouspyynnön ydinpolttoaineiden (mukaan lukien uraani, jonka Urenco oli rikastanut vuonna 1984 ja joka oli varastoitu Siemensin tiloihin) myymiseksi.

17 Nuexco Exchange AG (jäljempänä NEAG), jonka kotipaikka on Oltenissa (Sveitsi), teki tarjouksen, jonka seurauksena 7.3.1994 tehtiin uraanin lainausta ja siirtoa koskeva sopimus.

18 Tämän sopimuksen, johon sovellettiin Brasilian lakia, mukaan INB toimittaisi NEAG:lle yhteensä viisi erää rikastettua uraania. NEAG sitoutui toimittamaan takaisin INB:lle myöhemmin yhteensä kuusi erää vastaavanlaista rikastettua uraania ja maksamaan tälle ennen uraanin palautusta korvausta uraanista.

19 Sen jälkeen NEAG:tä edusti Nuexco Trading Corporation (jäljempänä NTC), jolla on kotipaikka Denverissä (Yhdysvallat). NTC:llä, joka kuului samaan konserniin kuin NEAG, oli valtuudet edustaa viimeksi mainittua kaikissa asioissa.

20 NEAG maksoi INB:lle sopimuksen edellyttämän lainalle asetetun ennakkomaksun. Lisäksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on todennut, että INB luovutti NTC:lle joitakin eriä rikastettua uraania tekemällä siirron Siemens Power Corporationin (josta Siemens omistaa kaikki yhtiöosuudet) materiaalitilille ja sen jälkeen tekemällä siirron NTC:n materiaalitilille.

21 NEAG ei pystynyt enää loppukesällä 1994 täyttämään velvoitettaan ja toimittamaan uraania takaisin INB:lle, koska se ei pystynyt maksamaan uraania, joka venäläisen yhtiön piti toimittaa.

22 NTC asetettiin konkurssiin helmikuussa 1995 ja NEAG huhtikuussa 1996.

23 INB nosti kanteen Landgericht Osnabrückissä (Saksa) ja vaatii Siemensiä palauttamaan useat rikastettua uraania sisältävät säiliöt, jotka on varastoitu tämän tiloihin. INB väittää omistavansa mainitut säiliöt, kun taas Siemens väittää, ettei se ole "tällä hetkellä" velvollinen palauttamaan kyseisiä säiliöitä.

24 UBS-niminen pankki, jonka kotipaikka on Sveitsissä, jätti pääväliintulohakemuksen, koska se väittää saaneensa NEAG:n kanssa vuonna 1989 tehdyn sopimuksen perusteella 14:ää mainittua säiliötä koskevan panttioikeuden.

25 TUEC on yritys, joka jakaa sähköenergiaa tiettyihin osiin Texasia (Yhdysvallat) ja hoitaa tätä tarkoitusta varten ydinvoimalaa. Se jätti myös pääväliintulohakemuksen, koska se väittää saaneensa omistusoikeuden 11:een näistä säiliöistä. TUEC viittaa tältä osin NTC:n kanssa 30.6.1992 tehtyyn sopimukseen. Tämän sopimuksen perusteella TUEC:n toimitukset NTC:lle piti myös korvata palauttamalla vastaavia aineita, minkä piti tapahtua materiaalitilien välisellä siirrolla.

26 Landgericht Osnabrück katsoi 17.3.2000 antamissaan tuomioissa, ettei INB:llä ollut oikeutta vaatia Siemensiltä kyseessä olevien rikastettua uraania sisältävien säiliöiden palautusta, ja tuomitsi Siemensin luovuttamaan 14 rikastettua uraania sisältävää säiliötä UBS:lle ja 11 rikastettua uraania sisältävää säiliötä TUEC:lle.

27 INB valitti näistä tuomioista Oberlandesgericht Oldenburgiin.

28 Kyseinen tuomioistuin ilmoittaa aikovansa hylätä INB:n valituksen perusteettomana, paitsi jos Euratomin perustamissopimuksen määräykset ovat esteenä sille, että UBS saa rikastettua uraania koskevan panttioikeuden, mikä on asiassa C-123/04 kyseessä olevan pääasian oikeudenkäynnin kohde, ja sille, että TUEC saa rikastettua uraania koskevan omistusoikeuden, mikä on asiassa C-124/04 kyseessä olevan pääasian oikeudenkäynnin kohde.

29 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että Euratomin perustamissopimuksen määräykset voisivat soveltua jokaiseen kyseessä olevaan disponointitoimeen, nimittäin rikastettua uraania koskevaan omistusoikeuden siirtoon Urencolta INB:lle, uraania koskevan omistusoikeuden siirtoon INB:ltä NEAG:lle sekä NEAG:n perustamaan uraania koskevaan panttioikeuteen UBS:n hyväksi ja uraania koskevaan omistusoikeuden siirtoon NEAG:ltä TUEC:lle.

30 Kyseinen tuomioistuin huomauttaa myös, että pääasioiden asianosaiset eivät ole tuoneet esiin, että Euroopan atomienergiayhteisön (jäljempänä yhteisö) viranomaisille olisi ilmoitettu ennakkoon näistä eri toimista.

31 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan yhteisön hankintakeskus (jäljempänä hankintakeskus) ilmoitti 30.5.1995 päivätyssä kirjeessä, että siviilioikeudellista omistusoikeutta koskeva kysymys ei kuulu komission eikä hankintakeskuksen toimivaltaan ja että aineiden omistusoikeutta koskeva oikeusriita tulisi ratkaista siviilioikeutta soveltamalla.

32 Oberlandesgericht Oldenburg päätti näin ollen lykätä asioiden käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset, jotka ovat samat kummassakin pääasiassa:

"1) Tarkoitetaanko [EA] 75 artiklan ensimmäisessä kohdassa käytetyillä käsitteillä 'käsittely', 'muuntaminen' ja 'muokkaaminen' myös uraanin rikastamista?

2) Harjoittaako yritys, jonka kotipaikka on Euratomin jäsenvaltioiden alueen ulkopuolella, toimintaansa tai osaa siitä [EA] 196 artiklan b alakohdassa

tarkoitetulla tavalla jäsenvaltioiden alueella, jos sillä on sellaisen yrityksen kanssa, jonka kotipaikka on Euratomin jäsenvaltion alueella, liikesuhde,

a) joka koskee raaka-aineen toimittamista rikastetun uraanin valmistukseen ja rikastetun uraanin hankkimista yritykseltä, jolla on kotipaikka Euratomin jäsenvaltion alueella, ja

b) jonka yhteydessä varastoinnista vastaa toinen yritys, jonka kotipaikka on Euratomin jäsenvaltion alueella?

3) a) Edellytetäänkö [EA] 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohdassa, että käsiteltäväksi, muunnettavaksi tai muokattavaksi toimitettavat aineet ja sen jälkeen palautettavat aineet ovat samoja lukuun ottamatta käsittelystä johtuvia fysikaalisia muutoksia?

b) Vai riittääkö, että aineiden laatu ja määrä ovat toimitettaessa ja käsittelyn jälkeen vastaavat?

c) Estääkö se, että palautettujen aineiden ja vastaanottajan toimittamien aineiden välillä ei ole yhteyttä, [EA] 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohdan soveltamisen?

d) Estääkö se, että raaka-aineiden omistusoikeus siirtyy toimitettaessa käsittelystä vastaavalle yritykselle ja sen on siirrettävä rikastetun uraanin omistusoikeus sen vuoksi käsittelyn jälkeen takaisin toiselle sopimuspuolelle, [EA] 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohdan soveltamisen?

4) a) Estääkö [EA] 75 artiklan soveltamisen se, että asianomaiset henkilöt tai yritykset laiminlyövät [EA] 75 artiklan toisessa kohdassa määrätyn velvollisuutensa ilmoittaa sopimuksista – – hankintakeskukselle?

b) Voiko [EA] 75 artiklan toisessa kohdassa määrätyn tiedonantovelvollisuuden täyttämättä jättäminen korjautua siten, että asianomaiset henkilöt tai yritykset täyttävät tiedonantovelvollisuutensa myöhemmin tai että hankintakeskus saa tiedon myöhemmin jollain muulla tavalla?

5) a) Tuleeko [EA] 73 artiklassa tarkoitetusta sopimuksesta pätemätön, jos sopimuspuolet eivät hae artiklassa määrättyä komission ennalta antamaa suostumusta?

b) Voiko oikeustoimen pätemättömyys korjautua mahdollisesti siten, että asianomaiset henkilöt tai yritykset hakevat suostumuksen jälkikäteen tai että Euratomin elimet eivät ryhdy toimiin saatuaan tiedon jollain muulla tavalla?

6) a) Onko [EA] 57 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu aineiden käyttö kielletty, jos asianomainen tuottaja laiminlyö Euratomin perustamissopimuksen 57 artiklan 2 kohdan toisesta alakohdasta johtuvan velvoitteensa tarjota aineita hankintakeskukselle?

b) Voiko [EA] 57 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa määrätyn tarjoamisvelvoitteen rikkominen korjautua siten, että tuottaja täyttää velvoitteensa myöhemmin tai että hankintakeskus saa tiedon myöhemmin jollain muulla tavalla eikä käytä optio-oikeuttaan?

7) Koskeeko [EA] 86 artiklassa tarkoitettu tuottaminen myös uraanin rikastamista?

8) Ovatko raakauraani tai vähän rikastettu uraani [EA] 197 artiklan 1 alakohdan viimeisessä lauseessa tarkoitettuja lähtöaineita?

9) a) Voidaanko aineisiin, joista on tullut [EA] 86 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan Euratomin omaisuutta, saada Saksan siviililain (Bürgerliches Gesetzbuch, BGB) 903 §:ssä tarkoitettua siviilioikeudellista omistusoikeutta ja voidaanko tämä oikeus siirtää?

b) Onko [EA] 87 artiklan mukaan oikeussubjekteille kuuluva rajoittamaton käyttö- ja kulutusoikeus omistusoikeutta vastaava tai sen kaltainen mutta omanlaisensa esineoikeus, joka on olemassa Saksan siviililaissa säädettyjen esineoikeuksien ohella?

10) Harjoittaako yritys toimintaansa osittain Euratomin jäsenvaltioiden alueella [EA] 196 artiklan b alakohdassa tarkoitetulla tavalla, jos se myy tai hankkii jäsenvaltioiden alueelle varastoitua rikastettua uraania?

11) Onko [EA] 73 artiklaa sovellettava vastaavasti myös sopimuksiin, jotka koskevat Euratomin alueelle varastoitua rikastettua uraania ja joiden sopimuspuolina on yksinomaan kolmannen maan kansalaisia?"

33 Asiat C-123/04 ja C-124/04 yhdistettiin yhteisöjen tuomioistuimen presidentin 30.6.2004 antamalla määräyksellä kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

34 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy ensimmäisellä kysymyksellään, tulkitaanko EA 75 artiklan ensimmäistä kohtaa siten, että kyseisessä määräyksessä käytetyillä käsitteillä "käsittely", "muuntaminen" ja "muokkaaminen" tarkoitetaan myös uraanin rikastamista.

35 Tältä osin on muistutettava ensiksi, että EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan "[VI] luvun määräyksiä ei sovelleta malmien, lähtöaineiden tai erityisten halkeamiskelpoisten aineiden käsittelyä, muuntamista ja muokkaamista koskeviin sopimuksiin", jotka on tehty jollakin tämän saman määräyksen a–c alakohdassa kuvatulla tavalla.

36 Toiseksi yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä huomautuksista ilmenee, että uraanin rikastamisessa isotoopit erotetaan toisistaan joko kaasudiffuusion tai sentrifugin avulla, jotta uraani-235-pitoisuus saadaan nousemaan ja uraani saadaan näin soveltumaan reaktorikäyttöön.

37 Kuten kuitenkin Siemens, UBS, TUEC ja huomautuksia yhteisöjen tuomioistuimelle esittäneet hallitukset perustellusti huomauttavat, tällainen erottelu, jonka ei väitetä vaikuttavan aineiden yleiseen tasapainoon, on EA 75 artiklassa tarkoitettua muuntamista.

38 Yhtäältä nimittäin uraani erottamisella korvataan toisella muodolla ja se siis sanan yleisessä merkityksessä muunnetaan. Toisaalta, kuten julkisasiamies tuo esiin ratkaisuehdotuksensa 53 kohdassa, käsitteet "käsittely", "muuntaminen" ja "muokkaaminen" ovat yleiskäsitteitä. Niistä yksinään ei voida päätellä, että tietyt malmien, lähtöaineiden tai erityisten halkeamiskelpoisten aineiden käsittelyä, muuntamista ja muokkaamista koskevat tavat jäisivät EA 75 artiklan soveltamisalan ulkopuolelle esimerkiksi tiettyjen mainituille käsittelylle, muuntamiselle ja muokkaamiselle ominaisten tekniikoiden tai näiden tuottaman lisäarvon takia.

39 Edellä esitettyä tulkintaa vahvistaa VI luvun, johon EA 75 artikla kuuluu, systematiikka ja tarkoitus. Mainitussa luvussa nimittäin toteutetaan yhteisön toimielimille EA 2 artiklan d alakohdassa asetettu yleinen velvoite huolehtia malmien ja ydinpolttoaineen säännöllisestä ja tasapuolisesta toimituksesta kaikille käyttäjille (asia 7/71, komissio v. Ranska, tuomio 14.12.1971, Kok. 1971, s. 1003, Kok. Ep. I, s. 619, 22 kohta). EA 75 artiklalla vapautetaan aineet, joihin kohdistetaan tilaustyönä tässä samassa määräyksessä tarkoitettuja toimenpiteitä, hankintaa koskevista määräyksistä (ks. asia 1/78, ratkaisu 14.11.1978, Kok. 1978, s. 2151, Kok. Ep. IV, s. 193, 16 kohta).

40 Tästä seuraa, että EA 75 artiklan on koskettava tilanteita, jotka eivät ollenkaan tai riittävässä määrin vaikuta malmien ja ydinpolttoaineen säännölliseen ja tasapuoliseen toimitukseen kaikille käyttäjille yhteisössä, jotta VI luvussa olevan järjestelmän täysimääräinen sovellettavuus olisi perusteltua. Tästä on kuitenkin kyse EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohdassa tarkoitetun kaltaisessa toimessa,

jossa on kyse sellaisen uraanin rikastamisesta yhteisössä, joka on peräisin kolmannesta maasta ja joka on tarkoitettu palautettavaksi kolmanteen maahan. Tällainen toimi on näet sinänsä neutraali yhteisöön sijoittautuneiden käyttäjien uraanin hankinnan osalta.

41 Tätä tulkintaa ei heikennetä sillä komission väitteellä, jonka mukaan uraanin rikastamisen oligopolistisilla markkinoilla neuvotelluilla sopimuksilla on mahdollisesti huomattavia vaikutuksia yhteisön pitkän tähtäimen hankinnan varmuuteen ja käyttäjien tasapuoliseen kohteluun. Jos nimittäin oletetaan, että tämä väite pitää paikkansa, tällainen argumentti tarkoittaa, että EA 75 artiklan tulkinta olisi riippuvainen markkinaolosuhteista. Tällaista hankintajärjestelmiä koskevien määräysten tulkintaa ei kuitenkaan voida hyväksyä (ks. vastaavasti em. asia komissio v. Ranska, tuomion 43 kohta).

42 Lisäksi sitä INB:n väitettä, jonka mukaan edellä esitetty tulkinta, joka koskee EA 75 artiklan ensimmäisessä kohdassa olevia käsitteitä "käsittely", "muuntaminen" ja "muokkaaminen", tekee EA 86 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetun erityisten halkeamiskelpoisten aineiden tuottamisen ilmaisusta merkityksettömän, ei voida hyväksyä. Kummastakaan näistä määräyksistä ei nimittäin käy ilmi, että mainitut käsitteet ja mainittu ilmaus sulkisivat toisensa pois. On lisäksi huomattava, että yhtäältä EA 75 artiklan ja toisaalta EA 86 artiklan, joka kuuluu VIII lukuun, välisestä suhteesta määrätään erityisesti EA 75 artiklan kolmannessa kohdassa ilman viittausta näihin käsitteisiin ja tähän ilmaukseen.

43 Vastoin komission väitettä EA 197 artikla, jossa ainoastaan määritellään polttoaineiden toisiaan seuraavat eri olomuodot, ei myöskään ole este sille, että rikastettu uraani luokitellaan muuntamisprosessista syntyväksi tuotteeksi.

44 Asiassa C-161/97 P, Kernkraftwerke Lippe-Ems vastaan komissio, 22.4.1999 annetun tuomion (Kok. 1999, s. I-2057) ja yhdistetyissä asioissa T-149/94 ja T-181/94, Kernkraftwerke Lippe-Ems vastaan komissio, 25.2.1997 annetun tuomion (Kok. 1997, s. II-161) osalta, joihin INB ja komissio vetoavat sen väitteensä tueksi, jonka mukaan uraanin rikastamista koskevat sopimukset eivät kuulu EA 75 artiklan soveltamisalaan, on riittävää todeta, että kuten tämän jälkimmäisen tuomion 2 kohdasta ilmenee, tässä asiassa ei ollut kyse EA 75 artiklassa tarkoitetuista käsittelyä, muuntamista tai muokkaamista koskevista sopimuksista, vaan uraanin toimittamista koskevasta sopimuksesta.

45 Lopuksi on lisättävä, kuten julkisasiamies tuo esiin ratkaisuehdotuksensa 57 kohdassa, että se, että uraanin rikastaminen on EA 75 artiklassa tarkoitettua käsittelyä, muuntamista tai muokkaamista, ei tarkoita, että tällainen prosessi jäisi kaiken valvonnan ulkopuolelle. EA 75 artiklan toisen kohdan mukaan nimittäin tämän määräyksen alaan kuuluvien sopimusten osalta on tehtävä ilmoitus hankintakeskukselle ja komissio voi estää EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan b alakohdassa tarkoitetut hankkeet. Lisäksi EA 75 artiklan kolmannesta kohdasta seuraa, että kaikkiin näissä sopimuksissa tarkoitettuihin aineisiin sovelletaan jäsenvaltioiden alueilla joka tapauksessa VII luvussa määrättyjä valvontatoimenpiteitä.

46 Ensimmäiseen kysymykseen on siis vastattava, että EA 75 artiklan ensimmäistä kohtaa on tulkittava siten, että kyseisessä määräyksessä käytetyillä käsitteillä "käsittely", "muuntaminen" ja "muokkaaminen" tarkoitetaan myös uraanin rikastamista.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

47 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy toisella kysymyksellään, onko EA 196 artiklan b alakohtaa tulkittava siten, että yritys, jonka kotipaikka ei ole jäsenvaltioiden alueella, harjoittaa "toimintaansa tai osaa siitä" mainitussa määräyk-

sessä tarkoitetulla tavalla mainitulla alueella, jos sillä on sellaisen yrityksen kanssa, jonka kotipaikka on näiden samojen jäsenvaltioiden alueella, liikesuhteita, jotka koskevat joko raaka-aineen toimittamista rikastetun uraanin valmistukseen ja rikastetun uraanin hankkimista tai mainitun rikastetun uraanin varastointia.

48 Ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa tällä kysymyksellä tietää, voidaanko INB luokitella EA 196 artiklan b alakohdassa tarkoitetulla tavalla "yritykseksi" siksi, että sillä on liikesuhteita yhtäältä Urencon kanssa uraanin rikastamisen osalta ja toisaalta Siemensin kanssa rikastetun uraanin varastoinnin osalta. Tämän kysymyksen avulla mainittu tuomioistuin pyrkii ratkaisemaan, soveltuuko EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohta, joka koskee muun muassa yritysten kesken tehtyjä sopimuksia, vai EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohta, joka koskee muun muassa yritysten ja kolmannen maan kansalaisten kesken tehtyjä sopimuksia, edellä mainittuihin INB:n tekemiin sopimuksiin.

49 Yrityksenä EA 196 artiklan b alakohdassa tarkoitetulla tavalla pidetään yritystä tai laitosta, joka harjoittaa jäsenvaltioiden alueella Euratomin perustamissopimuksen asiaa koskevassa luvussa määriteltyä toimintaansa tai osaa siitä.

50 Tätä edellytystä on kuitenkin tulkittava siten, että yrityksen on harjoitettava omaa toimintaansa tai osaa siitä ydinenergia-alalla jäsenvaltioiden alueella, sillä muuten EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohta jää pitkälti vaille merkitystä. Jos nimittäin pelkästään siksi, että kolmanteen maahan sijoittautuneella taholla on liikesuhteita jäsenvaltioiden alueelle sijoittautuneen yrityksen kanssa, ensin mainitun olisi katsottava harjoittavan toimintaansa mainitulla alueella ja sitä olisi pidettävä näin EA 196 artiklan b alakohdassa tarkoitettuna yrityksenä, ei olisi enää tarvetta määrätä erityisesti EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohdassa yrityksen ja kolmannen maan kansalaisen kesken tehdyistä sopimuksista, koska tällainen tilanne kuuluisi jo EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdan soveltamisalaan.

51 Toiseen kysymykseen on siis vastattava, että EA 196 artiklan b alakohtaa on tulkittava siten, että yritys, jonka kotipaikka ei ole jäsenvaltioiden alueella, ei harjoita toimintaansa tai osaa siitä mainitussa määräyksessä tarkoitetulla tavalla mainitulla alueella, jos sillä on sellaisen yrityksen kanssa, jonka kotipaikka on näiden samojen jäsenvaltioiden alueella, liikesuhteita, jotka koskevat joko raaka-aineen toimittamista rikastetun uraanin valmistukseen ja rikastetun uraanin hankkimista tai mainitun rikastetun uraanin varastointia.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys

52 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy kolmannella kysymyksellään, täytyykö EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohdan tarkoituksessa käsiteltäväksi, muunnettavaksi tai muokattavaksi toimitettavien aineiden ja sen jälkeen palautettavien aineiden olla samoja vai riittääkö, että aineiden laatu ja määrä ovat toimitettaessa ja käsittelyn jälkeen vastaavat, vaikka palautettujen aineiden ja toimitettujen aineiden välillä ei voitaisi osoittaa olevan yhteyttä. Kyseinen tuomioistuin kysyy myös, estääkö se, että raaka-aineiden omistusoikeus siirtyy toimitettaessa käsittelystä vastaavalle yritykselle ja sen on siirrettävä rikastetun uraanin omistusoikeus sen vuoksi käsittelyn jälkeen toiselle sopimuspuolelle, EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohdan soveltamisen.

53 Tämän kysymyksen ensimmäisen osan osalta yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä huomautuksista ilmenee, että käytännössä on mahdotonta tarkastaa, että rikastamista varten toimitetut aineet ovat samoja kuin sen jälkeen palautetut rikastetut aineet. Lisäksi kuten julkisasiamies on tuonut esiin ratkaisuehdotuksensa 66 kohdassa, vaihdettavuuden periaate, jonka mukaan ydinraaka-aineiden katsotaan olevan

keskenään vaihdettavissa, on hyväksytty kansainvälisessä käytännössä ja tunnustettu yhteisön ulkosuhteissa.

54 Näin ollen, jotta EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohdalle annettaisiin asianmukainen tulkinta, ei voida katsoa, että käsiteltäväksi, muunnettavaksi tai muokattavaksi toimitettavien aineiden ja sen jälkeen palautettavien aineiden täytyisi olla samoja. Tällainen tulkinta on sitä paitsi yhdenmukainen VI luvun systematiikan ja tarkoituksen kanssa. Kunhan nimittäin aineiden laatu ja määrä ovat toimitettaessa ja käsittelyn jälkeen vastaavat, yhteisöön sijoittautuneiden käyttäjien uraanin hankinta ei kärsi.

55 Kysymyksen toisen osan osalta on todettava, kuten UBS, TUEC ja huomautuksia esittäneet hallitukset perustellusti tuovat esiin, että EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohdassa määrätään, että kyseiset aineet "käsitellään, muunnetaan tai muokataan yhteisössä ja palautetaan" vastaanottajalle yhteisön ulkopuolella, ilman että näiden toimien olisi oltava jossakin tietyssä juridisessa muodossa. Mainittua määräystä sovelletaan siis myös, jos nämä toimet pitävät sisällään omistusoikeuden siirron kahteen otteeseen; myöskään tällaisesta tilanteesta ei kärsi yhteisöön sijoittautuneiden käyttäjien uraanin hankinta.

56 Kolmanteen kysymykseen on siis vastattava, että EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohtaa on tulkittava siten, että käsiteltäväksi, muunnettavaksi tai muokattavaksi toimitettavien aineiden ja sen jälkeen palautettavien aineiden ei täydy olla samoja vaan riittää, että aineiden laatu ja määrä ovat toimitettaessa ja käsittelyn jälkeen vastaavat, vaikka palautettujen aineiden ja toimitettujen aineiden välillä ei voitaisi osoittaa olevan yhteyttä. Lisäksi kyseistä määräystä on tulkittava siten, että se, että raaka-aineiden omistusoikeus siirtyy toimitettaessa käsittelystä vastaavalle yritykselle ja sen on siirrettävä rikastetun uraanin omistusoikeus sen vuoksi käsittelyn jälkeen toiselle sopimuspuolelle, ei estä EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohdan soveltamista.

Neljäs ennakkoratkaisukysymys

57 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy neljännellä kysymyksellään yhteisöjen tuomioistuimelta, mitä seurauksia on siitä, että EA 75 artiklan toisessa kohdassa määrätty tiedonantovelvollisuus jätetään täyttämättä ja voiko tällainen velvollisuuden täyttämättä jättäminen korjautua. Kyseinen tuomioistuin toteaa, että pääasian asianosaisten väitteistä ei ilmene, että EA 75 artiklan toisessa kohdassa määrätty ilmoitus INB:n ja Urencon välisestä sopimuksesta olisi tehty.

58 Kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 69 kohdassa, komissio on vahvistanut istunnossa, että tällainen ilmoitus on tehty. Tästä seuraa, että neljänteen kysymykseen vastaaminen ei ole tarpeen pääasioiden ratkaisemiseksi.

Viides–yhdeksäs ennakkoratkaisukysymys

59 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää viidennellä–yhdeksännellä kysymyksellään yhteisöjen tuomioistuinta tulkitsemaan EA 57, EA 73, EA 86, EA 87 artiklaa ja EA 197 artiklan 1 kohtaa edelleen INB:n tekemien ja uraanin rikastamista koskevien sopimusten yhteydessä.

60 Kolmeen ensimmäiseen kysymykseen annetuista vastauksista kuitenkin ilmenee, että mainittuihin kysymyksiin vastaaminen ei ole välttämätöntä pääasioiden ratkaisemiseksi.

61 EA 57, EA 73, EA 86 ja EA 87 artikla kuuluvat nimittäin VI ja VIII lukuun. EA 75 artiklan ensimmäisestä ja kolmannesta kohdasta kuitenkin ilmenee, että näiden lukujen määräykset eivät sovellu sopimuksiin, jotka kuuluvat EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohdan soveltamisalaan. Mitä tulee EA 197 artiklan 1 kohtaan, joka on kahdeksannen ennakkoratkaisukysymyksen kohteena, ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, että mainitulla kysymyksellä ainoastaan kysytään, onko EA 86 artikla sovellettavissa pääasioihin.

62 Näin ollen ei ole tarpeen vastata näihin kysymyksiin.

Kymmenes ennakkoratkaisukysymys

63 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa kymmenennellä kysymyksellään tietää, harjoittaako yritys "toimintaansa osittain" jäsenvaltioiden alueella EA 196 artiklan b alakohdassa tarkoitetulla tavalla silloin, kun se myy tai hankkii jäsenvaltioiden alueelle varastoitua rikastettua uraania.

64 Ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, että mainittu tuomioistuin haluaa tällä kysymyksellä tietää, voidaanko INB ja NEAG luokitella EA 196 artiklan b alakohdassa tarkoitetulla tavalla yrityksiksi, koska ne toimivat jäsenvaltioiden alueelle varastoidun rikastetun uraanin myyjänä ja ostajana.

65 Tältä osin on todettava, kuten käsillä olevan tuomion 50 kohdasta ilmenee, että yritys on EA 196 artiklan b alakohdassa tarkoitettu yritys vain, jos se harjoittaa omaa

toimintaansa tai osaa siitä ydinenergia-alalla jäsenvaltioiden alueella. Näin ei ole sellaisen yrityksen osalta, joka ainoastaan myy tai hankkii jäsenvaltioiden alueelle varastoitua rikastettua uraania.

66 Kymmenenteen kysymykseen on siis vastattava, että EA 196 artiklan b alakohtaa on tulkittava siten, että yritys ei harjoita toimintaansa osittain jäsenvaltioiden alueella mainitussa määräyksessä tarkoitetulla tavalla, jos se myy tai hankkii jäsenvaltioiden alueelle varastoitua rikastettua uraania.

Yhdestoista ennakkoratkaisukysymys

67 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy yhdennellätoista kysymyksellään, joka koskee yhtäältä UBS:n ja NEAG:n välillä sekä toisaalta TUEC:n ja NTC:n välillä tehtyjä sopimuksia, voidaanko EA 73 artiklaa soveltaa sopimuksiin, jotka koskevat yhteisön alueelle varastoitua rikastettua uraania ja joiden sopimuspuolina on yksinomaan kolmansien maiden kansalaisia.

68 Tältä osin on todettava, että EA 73 artiklan sanamuodon mukaan sitä sovelletaan yhtäältä jäsenvaltion, henkilön tai yrityksen ja toisaalta kolmannen maan, kansainvälisen järjestön tai kolmannen maan kansalaisen välisiin sopimuksiin, jotka edellyttävät myös hankintakeskuksen toimivaltaan kuuluvien tuotteiden toimituksia. Tästä seuraa, että tätä määräystä ei sovelleta kolmansien maiden kansalaisten välisiin sopimuksiin, joilla ei muutenkaan ole vaikutusta yhteisön hankinnan varmuutta koskevaan tavoitteeseen.

69 Yhdenteentoista kysymykseen on siis vastattava, että EA 73 artiklaa on tulkittava siten, että sitä ei sovelleta sopimuksiin, jotka koskevat yhteisön alueelle varastoitua

rikastettua uraania ja joiden sopimuspuolina on yksinomaan kolmansien maiden kansalaisia.

Oikeudenkäyntikulut

70 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

1) EA 75 artiklan ensimmäistä kohtaa on tulkittava siten, että kyseisessä määräyksessä käytetyillä käsitteillä "käsittely", "muuntaminen" ja "muokkaaminen" tarkoitetaan myös uraanin rikastamista.

2) EA 196 artiklan b alakohtaa on tulkittava siten, että yritys, jonka kotipaikka ei ole jäsenvaltioiden alueella, ei harjoita toimintaansa tai osaa siitä mainitussa määräyksessä tarkoitetulla tavalla mainitulla alueella, jos sillä on sellaisen yrityksen kanssa, jonka kotipaikka on näiden samojen jäsenvaltioiden alueella, liikesuhteita, jotka koskevat joko raaka-aineen

toimittamista rikastetun uraanin valmistukseen ja rikastetun uraanin hankkimista tai mainitun rikastetun uraanin varastointia.

3) **EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohtaa on tulkittava siten, että käsiteltäväksi, muunnettavaksi tai muokattavaksi toimitettavien aineiden ja sen jälkeen palautettavien aineiden ei täydy olla samoja vaan riittää, että aineiden laatu ja määrä ovat toimitettaessa ja käsittelyn jälkeen vastaavat, vaikka palautettujen aineiden ja toimitettujen aineiden välillä ei voitaisi osoittaa olevan yhteyttä. Lisäksi kyseistä määräystä on tulkittava siten, että se, että raaka-aineiden omistusoikeus siirtyy toimitettaessa käsittelystä vastaavalle yritykselle ja sen on siirrettävä rikastetun uraanin omistusoikeus sen vuoksi käsittelyn jälkeen toiselle sopimuspuolelle, ei estä EA 75 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohdan soveltamista.**

4) **EA 196 artiklan b alakohtaa on tulkittava siten, että yritys ei harjoita toimintaansa osittain jäsenvaltioiden alueella mainitussa määräyksessä tarkoitetulla tavalla, jos se myy tai hankkii jäsenvaltioiden alueelle varastoitua rikastettua uraania.**

5) **EA 73 artiklaa on tulkittava siten, että sitä ei sovelleta sopimuksiin, jotka koskevat Euroopan atomienergiayhteisön alueelle varastoitua rikastettua uraania ja joiden sopimuspuolina on yksinomaan kolmansien maiden kansalaisia.**

Allekirjoitukset